

STATISTIKK OG INDIKATORER I RAPPORTERING PÅ CRPD

Jan Tøssebro

NTNU Samfunnsforskning

Kravene i CRPD

- Art. 31: Statistics and data collection: samle informasjon, herunder statistikk og forskning, som gjør det mulig å utforme og følge opp konvensjonen
- Art. 35: Reports by States Parties: rapportere om tiltak for å oppfylle konvensjonen
 - Intensjon:
 - Gjøre opp status (“take stock”)
 - Lage et dokumentasjonssystem (mechanism to monitor progress)
- Ligner bakgrunnen for den skandinaviske levekårstradisjonen
 - Sosial rapportering
 - Undersøke om noen grupper kommer uakseptabelt dårlig ut og/eller blir hengende etter i utviklingen

Rapporteringskrav

- Generelle retningslinjer (ikke eksplisitt CRPD)
 - De jure (lover, regler tiltak) og de facto (hvordan det virker for gruppen)
 - Presentere relevante statistiske data, gjerne som tabellvedlegg
- Retningslinjer for CRPD
 - Hovedfokus: hva staten gjør – tiltak, de jure
 - Men også:
 - Bruke anledningen til å gjøre opp status på fltet
 - Utvikle indikatorer og nasjonale benchmarks
 - Analysere om/hvordan lover og tiltak virker (f eks diskrimineringsvern)
 - Identifisere barrierer
 - Vise utvikling over tid
 - Herunder: vise disaggregerte data (type funksjonsnedsettelse) !!

En titt på fire land i 2016

- Norge (kun første rapport):
 - Mest om hva staten gjør; lite, usystematisk og tilfeldig om de facto
 - Virker ikke som en forsøker å lage et for positivt bilde
- Sverige:
 - Som for Norge, men ikke like usystematisk og tilfeldig (prioriterer data om utdanning og arbeid)
- Danmark:
 - Mer konkret på retningslinjer og lignende om hva staten gjør, lite bruk av statistikk, men ikke så tilfeldig som den norske
- UK:
 - Helt annerledes. Mye mer bruk av forskning, et statistisk vedlegg med 150 indikatorer

Indikatorer og annen dokumentasjon

- Ikke bare indikatorer: F eks analyser om politikken virker
- Sosiale og økonomiske retter: Levekårstradisjonen
- Sivile og politiske retter:
 - Noe kan en finne i register (tvangsinnleggelse, saker til diskrimineringsombud, hatkriminalitet, etc)
 - Noe fins i eller kan knyttes til spørreundersøkelser – politisk deltakelse, organisasjonsdeltakelse, ...
 - Noe må trolig være enkeltstående evalueringer eller studier (er diskrimineringsbeskyttelsen effektiv? Mer utsatt for vold eller overgrep?)
- Bør trolig benytte anledningen til å utvikle et system:
 - Samarbeid myndigheter, funksjonshemmetes organisasjoner, forskere, SCB?
- Gullstandard etter dansk mønster for enkelt

Levekårstradisjonen – sosial rapportering

- 50-års jubileum i Sverige
- Mer enn inntekt – et bredt sett av indikatorer (ha, elske, være)
- Sammenligne grupper (kvinner-menn, urban-rural, høy-lav utdanning, etc)
 - Det er ikke det absolutte, men sammenligning med andre som gjelder
- Sammenligne over tid
 - Blir forskjeller større eller mindre, blir noen hengende etter
- Sosialpolitisk relevans
 - Avdekke forhold som staten bør gjøre noe med
- Funksjonshemmete – fra helseindikator til sosial gruppe rundt 1990

Noen utfordringer i levekårsdata

- Eksisterer en god del data, herunder tidsserier, i Norge, men:
- Heterogeniteten
 - Kravet om at det brytes ned på typer nedsatt funksjonsevne
 - Store forskjeller mellom grupper – f eks arbeid
 - Særlig utviklingshemmete skiller seg ut
- Ulike undersøkelser bruker ulike definisjoner
 - Reiser spørsmål om sammenlignbarhet
 - Over tid
 - Mellom undersøkelser og land
 - Fins neppe en perfekt definisjon – “det beste kan bli det godes fiende”
- Klar mangel på systematikk i definisjoner og store mangler ved disaggregering

Viktige hensyn ved et dokumentasjonssystem

- Sammenligning vs spesialtilpasning
- Store utvalg
- Panel?
 - Ustabilitet i gruppa
- Koordinering og standardisering
- Alle skal med

Mulig strategi

- Videreutvikle en større løpende undersøkelse
 - I Norge trolig Levekår – helse
 - Stort nok utvalg
 - Legge inn spørsmål om funksjonsnedsettelse og type funk.
 - Kan være filter til et tillegg med spesielle spørsmål
 - Hvert fjerde år sikkert nok
- Spesialundersøkelse med lengre intervall (10 år?)
 - Bruk av kjernespørsmålene fra løpende undersøkelser
 - Sentrale spørsmål som ikke inngår i vanlige undersøkelser
 - Opplevelse av diskriminering, tilgjengelighet, ...
 - Stort nok utvalg til å fange heterogeniteten
- Egne spesialundersøkelser – de som faller utenfor (barn, utviklingshemmete)

Konklusjon

- Bruk anledningen
 - Mer enn sosio-økonomisk
 - Passer godt til tradisjonen med “avdekking av sosial problemer” og “evaluering”
 - I sin tid utgangspunktet for forskning om funksjonshemming og samfunn
- Gjerne som samarbeid med andre land
 - Aldri dumt å kunne sammenligne på tvers av land
- Involvering av ulike aktører (myndigheter, funksjonshemmetes org., SCB, ...)